

УДК 61:57:378.4(477.85)(09)

*В.П. Пішак, Р.Є. Булик, О.І. Захарчук, Н.В. Черновська***МИНУЛЕ, СЬОГОДЕННЯ І МАЙБУТНЄ КАФЕДРИ
МЕДИЧНОЇ БІОЛОГІЇ БУКОВИНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
(ДО 70-РІЧНОГО ЮВІЛЕЮ КАФЕДРИ)**

Буковинський державний медичний університет, м. Чернівці

Резюме. Проведено аналіз роботи кафедри медичної біології Буковинського державного медичного університету за 70 років. Охарактеризовані основні напрями навчально-методичної, наукової та виховної роботи на стику двох віків.

Ключові слова: медична біологія, навчальний процес.

У жовтні 2014 р. виповнюється 70 років від заснування кафедри медичної біології в нашому університеті. За короткий історичний термін змінювалася методологія викладання, були різними пріоритети залежно від ідеологічної спрямованості в державі, трансформувалися форми навчального процесу від простого до програмованого, від пасивного до інтегративного. Але сутність завжди залишалася незмінною – навчити вчитися, сформувати лікаря як особистість, розвинути основи гуманістичного ставлення до хворої людини. І запорукою в цьому була одержимість викладачів, лаборантів, асистентів, доцентів, професорів.

Визначальною складовою науково-професійного розвитку суспільства є якість освіти. На початкових етапах в інституті готували тільки спеціалістів лікарів-лікувальників. На кафедрі загальної біології в навчальній програмі панували підвалини діалектичного матеріалізму, схоластичне викладання спадковості, всіляко відкидалися матеріальні основи хромосомної теорії спадковості, зазнавало нищівної критики «реакційне, буржуазне» вчення вейсманізму – морганізму – менделізму. І прикро, що разом із ночвами було викинуте і немовля, кращі традиції вітчизняної генетичної науки, біологічні засади селекції. Роботи М.П. Дубініна, М.І. Вавілова, І.І. Шмальгаузен та ін. піддавалися обструкції, натомість насаджувалися антинаукові постулати Т. Лисенка, О. Лепешинської та ін.

Але прогресивну наукову думку не здолати, біологічна наука опанувала нові вершини. Наразі мала зазнати змін навчальна програма, орієнтована не на схоластику, а на розуміння спадкової інформації, механізму здатності передавати ознаки нащадкам, зміни спадкових властивостей, зміни у складі генів у хромосомах та ін.

Колектив кафедри поповнився викладачами – випускниками лікувального факультету Чернівецького медичного інституту (В.П. Пішак, С.О. Приймак, Т.М. Бойчук, О.І. Захарчук).

Кафедра отримує нову назву «Кафедра медичної біології і генетики». У навчальному закладі (спочатку академія, потім університет) збільшилася кількість різних факультетів, змінилася під-

готовка фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем – молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст, магістр. Зважаючи на пріоритет серед медичної спільноти в 1998 р. кафедру призначають опорною серед ВНЗ медичного спрямування III-VI рівнів акредитації.

За цей відрізок часу в різні роки у складі колективу кафедри працювали або працюють Т.Є. Дьякова, М.П. Горобець, Н.В. Черновська, М.І. Волошинович, Р.Є. Булик, В.М. Гуралюк, М.І. Грицюк, Ю.В. Ломакіна, Н.М. Шумко, В.Г. Хоменко, М.І. Кривчанська, Ю.М. Вепрюк, В.В. Степанчук, О.О. Громик, В.Л. Волошин, асп. К.В. Власова. Крокуючи з вимогами часу, зазнавала суттєвих змін навчальна програма з широким запровадженням кредитно-модульної системи навчання відповідно до вимог Державного освітнього стандарту останнього покоління, відбувається приєднання національної системи освіти до Європейського простору на принципах Болонської декларації [3]. До його складових входять модульні одиниці (практичні навички, термінологія та ін.), які оцінюються за балами [4, 5]. Результати навчання студентів за кредитно-модульною системою свідчать про певне зниження якості успішності порівняно з попередніми роками навчання. Причиною зниження успішності є відповідний базовий рівень знань і зменшення часу на навчання студентів, оскільки більша частина практичного заняття витрачається на опитування. Проведення контролю письмово чи у вигляді тестування є більш інтенсивним і, можливо, більш об'єктивним, але при цьому відсутнє спілкування зі студентами і їх навчання. Тому різні форми контролю, враховуючи рівень знань студентів, є необхідними, щоб стимулювати навчальну діяльність. Зазначений підхід дозволяє підвищити активність студентів на практичних заняттях, мотивує їх до поглибленого опанування програмним матеріалом, допомагає більш якісно оволодіти професійними знаннями і навичками. З метою покращання підготовки до занять студенти мають також можливість користуватися сервером дистанційного навчання університету «Moodle», де розміщено повну навчально-методичну базу даних із дисципліни. Студенти з

будь-якої точки доступу можуть вільно користуватися в цілодобовому режимі всім навчально-методичним надбанням кафедри.

Навчальний процес на кафедрі сьогодні забезпечують три доктори, професори, чотири доценти, один ст. викладач, чотири асистенти. Багатий досвід колег по роботі оприлюднено у 88 навчальних посібниках, 14 підручниках і 12 словниках-довідниках. Підручник «Медицина біологія» / За ред. В.П. Пішака, Ю. І. Бажори. – Вінниця: НОВА КНИГА, 2004. – 656 с. удостоєний Державної премії України в галузі освіти і науки (2007 р.).

Вдосконалюється система організації навчального процесу за змістом, формою, логікою викладання, забезпечення об'єктивного, поточного та підсумкового контролю. Пріоритетним напрямком навчально-виховного процесу залишаються болонські ініціативи. Це передбачає активне впровадження прогресивних освітніх технологій, елементів кредитно-модульної системи в навчальний процес, комп'ютеризації всіх його етапів, удосконалення системи управління, якості підготовки фахівців на основі міжнародних стандартів, розвитку дистанційних форм навчання.

Стратегічним напрямком діяльності колективу кафедри є міжнародне співробітництво з Російським університетом дружби народів (Москва), Воронежською медичною академією (Росія), Вітебським медичним університетом (Білорусь) та ін.

Центральною фігурою на кафедрі є, безсумнівно, студент, для якого створюються всі умови для розкриття здібностей та наукового потенціалу.

Результати власних досліджень у галузі хронобіології та хрономедицини співробітниками кафедри оприлюднено в 38 монографіях. Одна з робіт – «Сравнительно-патолофизиологические аспекты энергообеспечения сосудистой стенки» – Киев-Черновцы: Прут, 1999. – 240с. (авт. Ю.В. Быць, В.П. Пишак, А.В. Атаман) отримала премію О.О. Богомольця НАН України. Праця – «Дикорослі лікарські рослини Буковини. Еколого-ресурсне та медичне значення» – Чернівці: Медуніверситет, 2008. – 208с. (авт. В.П. Пішак, О.І. Сметанюк) отримала обласну премію. За дослідження циркадіанної організації екскреторної, іоно- та кислоторегулювальної функцій нирок за різної функціональної активності шишкоподібної залози, розкриття інтегральних характеристик хроноритмів досліджуваних показників функціонального стану нирок при блокаді синтезу простагландинів на тлі епіфізарної дисфункції Р.Є. Булик удостоєний премії Кабінету Міністрів України за особливі досягнення молоді в розбудові України в номінації за наукові досягнення (2008 р.).

Завдяки запровадженню організаційних заходів змінюється наукова тематика кафедри. Використовувалися експериментальні моделі, що віддзеркалювали патогенетичні механізми нейроендокринної регуляції, запроваджувалася страте-

гія інтенсивного пошуку найбільш перспективних спрямувань. У полі зору перебувала шишкоподібна залоза – особливий орган, що забезпечує адаптивність організму, нейроендокринний синхронізатор хроноперіодичної системи. Подальший науковий інтерес було спрямовано на стратегію з вивчення ритмічної організації процесів в умовах норми і патології. Копіткий науковий пошук завершився захистом трьох докторських (В.П. Пішак, Т.М. Бойчук, Р.Є. Булик) та близько двадцяти кандидатських дисертацій. Співробітники кафедри були серед організаторів конгресу патофізіологів, двох міжнародних конференцій з хронобіології і хрономедицини. Це сприяло розширенню наукового співробітництва з відомими вченими Москви, Санкт-Петербурга, Києва, Харкова, Одеси та інших міст. Наукові здобутки колективу з цього спрямування оприлюднено у понад 300 статтях.

Співробітники кафедри підготували низку публіцистичних та історичних нарисів, серед яких «Медицина ХХ століття в постатях» (2001 р., авт. В.П. Пішак, С.С. Бачок, Б.С. Кушнір), «Професори Буковинського державного медичного університету» (2009 р., авт. В.П. Пішак, Ю.Т. Ахтемійчук, О.І. Іващук), «Інтелектуальний капітал Буковинського державного медичного університету 1992 – 2006 рр.» (авт. В.П. Пішак, С.Є. Фокіна).

Навчальна та наукова діяльність поєднується з висвітленням історичного минулого Буковинського краю. Це знайшло втілення у працях: «Оздоровчі ресурси Буковини» (1999), «Біографічний довідник завідувачів кафедр та професорів Буковинської державної медичної академії. Сторінки історії» (1999), «Історія медицини Буковини» (1999) та ін. За участі професора В.П. Пішака опублікована серія нарисів про життя і професійну діяльність відомих учених університету, чії імена вписані золотими літерами на скрижальях навчального закладу: Т.В. Борима, О.О. Гладков, М.М. Козуб, В.І. Проняєв, В.М. Круцяк, Б.Л. Радзіховський, М.Г. Туркевич, Б.А. Пахмурний, М.О. Мільков, О.Д. Юхимець, Л.С. Клочкова, В.К. Чернецький, Я.Д. Кіршенблат, Г.І. Ходоровський, І.Ф. Мещишен [1, 2].

Ми не залишаємося осторонь важливих проблем охорони здоров'я. Проблеми екології, епідеміології, паразитарних інвазій знаходять віддзеркалення в роботах професора О.І. Захарчука, зокрема в його докторській дисертації «Клінічно-імунологічні та епідеміологічні аспекти токсокарозу на Буковині».

«Поширеність уроджених вад розвитку в новонароджених Чернівецької області» – напрямком наукової праці чл.-кор. НАПН України В.П. Пішака.

Ювілей нашої кафедри, її заснування, розвиток відмічаємо на стику віків – ХХ і ХХІ ст. Масом можливість оглянутися назад, оцінити досягнуте і зазирнути, хоча би подумки, у майбутнє. У минулому – молодість, ентузіазм, натхнення, роз-

будова навчальної дисципліни, науковий пошук та становлення пінеалогії в Буковинському краї. У майбутньому наукову перспективу колектив кафедри вбачає в з'ясуванні участі часових генів у фотоперіодичній системі організму, розкритті механізмів центральних ланок біологічних ритмів в онтогенетичному аспекті, у вивченні механізмів регуляції міні-РНК і хроноперіодики.

Література

1. Сторінки історії Чернівецького медичного інституту (1944 – 1994 рр.) / за ред. проф. В.П. Пішака. – Чернівці, 1994. – 100 с.
2. Буковинська державна медична академія. Сторінки історії. Бібліографічний довідник завідувачів кафедр та професорів Буковинської державної медичної академії (1944 – 1998 рр.) / за ред. акад. АНВШ України, проф. В.П. Пішака. – Чернівці, 1999. – 225 с.
3. Вища освіта України і Болонський процес: навч. посіб. / М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, В.Д. Шинкарук; за ред. В.Г. Кременя. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. – 382с.
4. Проблеми освіти: наук.-метод. зб. Вип. 45: Болонський процес в Україні. – Ч.1 / МОН України; НМЦ ВО МОН України. – К., 2005. – 192 с.
5. Проблеми освіти: наук.-метод. зб. Вип. 46: Болонський процес в Україні. – Ч.2 / МОН України; НМЦ ВО МОН України. – К., 2005. – 200 с.

ПРОШЛОЕ, НАСТОЯЩЕЕ И БУДУЩЕЕ КАФЕДРЫ МЕДИЦИНСКОЙ БИОЛОГИИ БУКОВИНСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО МЕДИЦИНСКОГО ИНСТИТУТА (К 70-ЛЕТНЕМУ ЮБИЛЕЮ КАФЕДРЫ)

В.П. Пишак, Р.Е. Булык, О.И. Захарчук, Н.В. Черновская

Резюме. Проведен анализ работы кафедры биологии Буковинского государственного медицинского университета за 70 лет. Охарактеризованы основные направления с учетом учебно-методической, научной и воспитательной работы на стыке двух веков.

Ключевые слова: медицинская биология, учебный процесс.

PAST, PRESENT AND FUTURE OF MEDICAL BIOLOGY DEPARTMENT OF BUKOVINIAN STATE MEDICAL UNIVERSITY (ON THE OCCASION OF 70TH ANNIVERSARY OF THE DEPARTMENT)

V.P. Pishak, R.Y. Bulyk, O.I. Zakharchuk, N.V. Chernovska

Abstract. The work of Medical Biology Department of Bukovinian State Medical University over 70 years has been analysed. General directions of teaching, researching and educational work at the junction of two centuries have been characterised.

Key words: medical biology, educational process.

Bukovinian State Medical University (Chernivtsi)

Рецензент – проф. В.І. Чебан

Buk. Med. Herald. – 2014. – Vol. 18, № 2 (70). – P. 194-196

Надійшла до редакції 04.02.2014 року